

№6 Лекция

Байланыс каналының өткізу қабілеті

Информацияны беру жылдамдығы. Өткізу қабілеті, Шеннон формуласын қолдану. Байланыс каналдары: детерминдік, бірқалыпты, екілік.

1. Санақ арқылы $x(t)$ үздіксіз мәлімдеме, $y(t)$ бақыланатын сигнал, $\xi(t)$ гаусстық шуылды қарастырайық: $\{x(i\Delta t)\}$, $\{y(i\Delta t)\}$, $\{\xi(i\Delta t)\}$. $N+1$ - өлшемді бағанды – векторлар үшін белгілеулер қабылдайық (T белгісімен)

$$X = X(i) = [x_0, \dots, x_N]^T, Y = Y(i) = [y_0, \dots, y_N]^T.$$

Осыдан кейін Y бақыланған жағдайда X мәлімдеменің информациясы былай анықталады

$$I(X \rightarrow Y) = S(Y) - S(Y/X) = - \int \dots \int \rho(Y) \ln \rho(Y) dy_0 \dots dy_N + \int \dots \int \rho(X, Y) \ln \rho(Y/X) dx_0 \dots dx_N \dots dy_0 \dots dy_N. \quad (1)$$

$S(Y/X)$ шартты энтропия көздің жадысын ескереді.

Интегралдардың көпөлшемділігі шуыл бар кезде әрбір санақ көп өлшемге ие бола алатындығымен байланысты.

Бір санақтың (символдың) информация мөлшері:

$$R = \lim_{N \rightarrow \infty} I(X \rightarrow Y) / (N + 1). \quad (2)$$

Өткізу қабілеті деп информацияны берудің максимал жылдамдығын айтамыз:

$$C = R_{max} = \lim_{N \rightarrow \infty} \max I(X \rightarrow Y) / (N + 1), \frac{\text{бит}}{\text{символ}}. \quad (3)$$

Бақыланатын сигналдың санақ моделін мына түрде ұсынуға болады

$$y(i) = x(i) + \xi(i), Y(i) = X(i) + \Xi(i), \quad (4)$$

мұнда $\Xi(i) = [\xi_0, \dots, \xi_N]^T$ гаусстық шуылдың $(N+1)$ - өлшемді баған – векторы.

$X(i)$, $\Xi(i)$ – гаусстық шамалар болғандықтан, онда $Y(i)$ - гаусстық ықтималдық тығыздығы бар болады:

$$\rho(Y) = (2\pi)^{\frac{-(N+1)}{2}} \det^{-\frac{1}{2}} \|V_Y\| \exp\left(-\frac{1}{2} Y^T V_Y^{-1} Y\right),$$

$$V_Y = \begin{bmatrix} \sigma_X^2 + \sigma_\xi^2 & \dots & 0 \\ \dots & \dots & \dots \\ 0 & \dots & \sigma_X^2 + \sigma_\xi^2 \end{bmatrix}, \quad (5)$$

мұнда $\det \|V_Y\| = (N + 1) (\sigma_X^2 + \sigma_\xi^2)$ - матрица анықтаушы V_Y , σ_X^2 , σ_Y^2 - сигнал және шуылдың дисперсиясы.

Осылайша шартты ықтималдылық тығыздығы анықталады $\rho(Y/X)$:

$$\rho(Y/X) = (2\pi)^{-\frac{(N+1)}{2}} \det^{-\frac{1}{2}} \|V_{\xi}\| \exp \left[-\frac{1}{2} (Y - X)^T V_{\xi}^{-1} (Y - X) \right],$$

$$V_{\xi} = \begin{bmatrix} \sigma_{\xi}^2 & \dots & 0 \\ \dots & \dots & \dots \\ 0 & \dots & \sigma_{\xi}^2 \end{bmatrix}, \quad (6)$$

мұнда V_{ξ} - $(N+1)(N+1)$ – өлшемді корреляциялық диагональді матрица.

(5), (6) формулаларын (1) формулаға қойып және ықтималдылықтардың қосындысын бірге нормалауды ескере отырып, Пуассон түріндегі интегралдарды есептеп мынаны аламыз

$$C = \frac{1}{2} \ln \left(1 + \frac{\sigma_X^2}{\sigma_{\xi}^2} \right) = \frac{1}{2} \ln \left(1 + \frac{P_X}{P_{\xi}} \right), \quad (7)$$

мұнда P_X, P_{ξ} – сигналдың және шуылдың орташа қуаты.

Біртекті сигналдар үшін белгілерді жеткізудің максимал жылдамдығы $B_{max} = B_1 = 2\Delta f$. Δf жиіліктер жолағы үшін өткізу қабілеті мынаған тең:

$$C_{\Delta f} = R_{\Delta f max} = 2\Delta f c = \Delta f \ln \left(1 + \frac{P_X}{P_{\xi}} \right) \quad (8)$$

(8) формула Шеннон формуласы деп аталады.

Егер $P_{\xi} = E_0 \Delta f$ қабылдасақ, мұнда E_0 - шуылдың қуат спектрі, $\Delta f \rightarrow \infty$ болғанда мынаны аламыз

$$\lim_{\Delta f \rightarrow \infty} C_{\Delta f} = \frac{P_X}{E_0} \quad (9)$$

2. Нақты байланыс каналының өткізу қабілетін анықтаудың мысалдары

Жоғалуы жоқ канал. Каналда шуыл болмасын, керісінше y_i қабылдағыштың күйлер саны, таратқыштың x_i күйлер санынан көп болсын. Элементтері байланыс каналының схемасын суреттейтін матрица қабылдайық ($X \rightarrow Y$):

	y_1	y_2	y_3	y_4	y_5	y_6
x_1	1/8	3/8	1/2	0	0	0
x_2	0	0	0	1/3	1/3	0
x_3	0	0	0	0	0	1

Әрбір бағанда бір нөлге тең емес элемент бар, одан шығатын қорытынды, кез келген қабылданған y_i де қандай сигнал x_i берілгенін анық қалпына келтіруге болады. Шартты ықтималдылық $P(x_i/y_j)$ - y_i дің барлық мәнінде бірге немесе нөлге тең болады:

$$P(x_i) = \sum_j P(x_i/y_j) = \begin{cases} 1, \text{ если } i = 1, 2, 3 \dots \\ 0, \text{ если } i \neq 1, 2, 3 \dots \end{cases} \quad (10)$$

Егер y_i мәнін белгілеп отырсақ (шуыл жоқ кезінде апостериорлы ықтималдылықты таңдасақ) (10) нәтижесі күшінде қалады, яғни $i_{\max} < j_{\max}$. Сондықтан

$$S(Y/X)=0, \quad I(X \rightarrow Y) = S(X) - S(X/Y) = S(X) > 0, \quad (11)$$

мұнда $S(X)$ – күйі аз анықталған таратқыштың энтропиясы. Осыдан кейін

$$C = -\frac{1}{2} \log_2 \frac{1}{3} = \log_2 3 \quad (12)$$

себебі X күйінің саны 3 ке тең ($X=[x_1, x_2, x_3]$).

Детерминдік канал

Бұл каналда x_i таратқыштың күйлер саны y_i қабылдағыштың күйлер санынан көп. Осындай каналдың матрицасы x_i көздің әрбір жолында бір нөлге тең емес элементі бар және ол бірге тең болу керек:

	y_1	y_2	y_3
x_1	1	0	0
x_2	1	0	0
x_3	1	0	0
x_4	0	1	0
x_5	0	1	0
x_6	0	0	1

Осы жағдайда информацияны беру мына түрде жазылады

$$I(X \rightarrow Y) = S(X) - S(X/Y) > 0, \quad (13)$$

Сондықтан қабылдағыштың күйлерінде анықталмағандық көп, y_j белгілі күйлердің саны x_i дан аз.

$P(y_j/x_i)=0; 1$ болғандықтан $S(X/Y)=0$ Сондықтан

$$C = \max S(Y) = \log_2 3 \quad (14)$$

Өзіндік жұмыс тақырыптары

1. Жоғарыда көрсетілген әдіс бойынша Шеннон формуласын қорыт.
2. Бірқалыпты каналдың өткізу қабілетін анықта.
3. Бірқалыпты екілік симметриялы каналдың өткізу қабілетін анықта.

Әдебиет ()